

Byahornet

ÅRGÅNG 57 1998

1

Lennart Kjellgren

LUBBE NORDSTRÖM

- EN OVÄLKOMMEN GÄST I SKÅNE

*La opplänningen ta vare
på sitt kresna, vida sking.
Han får gärna räkna voss
ibland di svorte,
men om stackalen ska klögs
når han vill titta ing
- va i hondan har han då
o gjorra borte?
Våra hus e si o så
o norr vi får lust o rå
ska vi fåra dom
o kanske bygga nya.
Ja här bygges o här rivs
förr vi skåninga ska trivs
- de e meningen
i alla våra bya.*

Ovanstående är en strof ur Nils Ludvigs "Tröstevisa", en drastisk kommentar till årets stora händelse 1938. Ludvig Nordströms reportageresa i vad han kallade Lort-Sverige. Nutida skribenter har lätt att ta till ordet folkstorm när ett antal tittare ringer och uttalar sitt missnöje över något program i TV. De skulle varit med året trettioåtta. Då kunde man verk-

ligen tala om folkstorm Och här i Skåne var det närmast fråga om orkan. Jag var sexton år 1938 och hade väl andra intressen än hygien och bostadsförhållanden på den skånska landsbygden, men jag lyssnade mycket på radio och tog därmed del av reporterns förkunnelse. Jag hajade nog till när han använde ord som dittills inte varit brukliga i ett seriöst medium som radion. Fick man verkligen lov att säga lort i radio?

Detta var emellertid bara början. Plötsligt började man också tala om Skit-Skåne, men jag vet faktiskt inte om det uttrycket användes av Ludvig Nordström i reportaget. Snarare var det nog så att en journalist snitsade till det i sitt referat av radioprogrammet. I en rubrik från den 25 oktober 1938 finner jag "Lort-Sverige har fått sitt Skit-Skåne". Därmed började karusellen snurra på allvar, och det gjordes enkäter med uttalanden av olika personer. Man försökte med Per-Albin Hanson som dock avböjde att kommentera de hygieniska för-

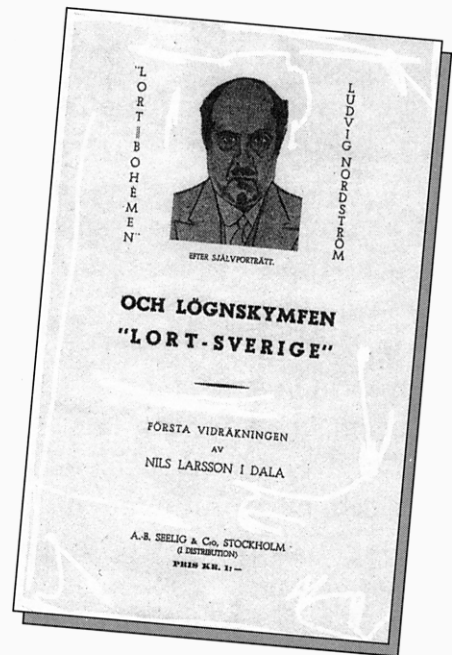
hållandena i sin hemprovins. Kollegan i regeringen Janne Nilsson i Hörby svarade att han inte bryr sig om vad Lubbe Nordström pratar medan det blev utförliga kommentarer från statsrådinnan Pehrsson-Bramstorp. "Det är nästan skamligt att yttra sig så om skåningen. Övervägande antalet bostäder i Skåne är goda och förbättringen pågår alltjämt. Man ska väl inte skära alla över en kam om det finns något enstaka undantag."

I Stockholm intervjuas en rektor Hugo Grimlund som deklarerar: "Det är fullständigt nonsens att skåningarna skulle vara smutsigare än andra. Jag hörde föredraget och tyckte det var mycket roligt. Det var en produkt av en diktarfantasi och som sådan mycket bra. Men att det skulle vara sämre i Skåne än i andra landskap vill jag bestämt bestrida. Landet är landet, det kan man aldrig komma ifrån och gödselhögar måste finnas".

Liknande synpunkter har författarinnan Nanna Lundh-Eriksson, känd skånsk kulturpersonlighet. "Lubbe blandar ihop jord och smuts. För en lantbrukare måste jorden gå före allt annat. Det kan inte hjälpas om man drar in mylla i boningshusen - det betyder inte att det är smutsigt."

I denna kör av indignerade röster höjde sig en över de övriga. Nils Larsson i Dala, jordbruksapostel i Rösjöes efterföljd och varm och temperamentsfull hembygdsvän tog till orda i

den lilla skriften "Lögnskymfen Lort-Sverige". Man kan inte ta miste på att han är upprörd ända in i hjärerötterna över Ludvig Nordströms reportageserie och bok. Han konstaterar att det är med stor själv-övervinnelse som han läst boken. "Det har varit ett av de svåraste och hårdaste arbeten som jag någonsin haft att utföra - ett verkligt straffarbete har det känts mig vara".

I fortsättningen ges drastiska prov på berättarstilen i en del av författarens övriga böcker men största utrymmet får givetvis en analys av innehållet i Lort-Sverige. När man i dag läser Nils Larssons skrift får man intryck av att han i vissa fall har rätt när han slår ner på det stora antalet generali-

serande omdömen. Man hade anledning att (även 1938) sätta ett stort frågetecken för följande formulering om ett besök i en bondgård: "Man har en känsla av att ha stigit ner i katakomber där de sista underliga kvarlevorna av en snart sagt förhistorisk värld gömt sig kvar, och på krönen av dessa katakomber resa sig de fallfärdiga slotten alldeles som de fallfärdiga kyrkorna i Rom över motsvarande grottor".

Vidare satte Ludvig Nordström ut hakan när han lät en anonym röst karakterisera skåningarna på följande sätt: "Skåningarna är så slöa och loja att ibland blir man alldeles rasande. Dessutom är de snuskigare och mera ouppfostrade än folket i något annat landskap i Sverige."

När Nils Larssons skrift utkommit och striden stod som hetast kring radioserien anordnades på Folkets hus i Lund en debattafton där skåningen och norrlänningen drabbade samman i en dramatisk ordduell.

Evenemanget gick av stapeln den 10 februari 1939, något över en månad efter det Nils Larssons skrift förelåg i tryck. Som inledning höll Ludvig Nordström ett föredrag som varade i en och en halv timme och enligt referenten upprepade föredragshållaren "till punkt och pricka alla de nedsättande omdömen om vårt folks allmänna handel och vandel som han framfört vid en liknande tillställning

i Malmö på torsdagskvällen".

I stort sett är det emellertid det enda negativa i referatet som riktas mot Ludvig Nordström. Nils Larsson har ingen lätt uppgift när han tar till orda inför detta auditorium. Till att börja med bemöter han en passus i föredraget där föredragshållaren tydligt sagt att han (Nils Larsson) borde blygas för det han skrivit i sin så kallade "vidräkning".

"Om herr Nordström läser sina egna böcker borde han förstå vem som bör blygas av oss två", replikerade Nils Larsson omedelbart varvid ordföranden bad talaren hålla sig till sak. Samtidigt erhöll Ludvig Nordström ordet för replik och framhöll att han kände sig skymfad, varpå Nils Larsson genmålde att var och en måste inse hur herr Nordströms böcker är beskaffade om det skulle uppfattas som en skymf av författaren at bli hänvisad till dessa sina egna tryckalster.

Det växlas skarpa hugg även i fortsättningen. Nils Larsson protesterar mot det av Ludvig Nordström lanserade begreppet slavmentalitet beträffande de svenska lantbrukarna. När han emellertid avser att i siffror bevisa felaktigheter i boken om Lort-Sverige visar det sig att arrangörerna trots tillsägelse inte sett till att det finns någon svart tavla för ändamålet. Var och en som sett Nils Larsson i aktion som föreläsare vet

att siffror och matematik var en väsentlig ingrediens i hans framställning. Det var kanske inte så underligt att han blev tvärarg och lämnade lokalen med orden: "Här i kväll har jag inget att tillägga!"

Vi som var med och nu sitter med facit i hand vet att bostadsförbättringar i stor skala genomfördes efterhand, och säkert bidrog Ludvig Nordström till att påskynda den utvecklingen med sin omdebatterade bok. Så får vi väl överse med de råsoapar han gav oss skåningar. Det ska också tilläggas att när striden om Lort-Sverige rasade som värst plockade journalister fram allt möjligt annat som samme författare skrivit om Skåne och man fann mycket både vackert och positivt. I "Ord och bild" t ex skrev Ludvig Nordström 1935 om en resa längs Skånes nordvästkust.

Han är helt lyrisk: "Utifrån kusten ser man över de vida åkerfälten nävtals med svarta fabriksskorstenar visa sig i horisonten, utbolmande rök, som speglar för soldagarna i all världens färger och former och ens hjärta vidgas vid tanken på allt detta oändligt vackra: Det blådisiga sundet med strömmar av fartyg, den långa kustlinjen full av flitig industri, de vida böljande jordbruksfälten, den rika bebyggelsen, det strävsamma, glada och vänliga folket, är Sverige." Så vänligt kunde han alltså, skriva om Skåne, den bitske norrlänningen Ludvig Nordström, men då är väl att märka att det gällde den nya tidens industrialisering som han såg som ett framtidshopp som skulle bringa lycka åt människorna. Om de skånska statarlängorna och bondgårdarna tyckte han inte...

